

*

'... והקב"ה בתורה מסר לבני ישראל כל ההנהגה, ואפילו עתה שחרב בית המקדש מכל מקום על ידי התורה יכולין למשוך השפע בקדושה. ואיתא במשנה שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום, דכתיב: זה השלחן אשר לפני ה' – אם כן על ידי התורה זוכין לבחינת לחם הפנים שהוא פנימיות השפע, להיפוך מזבחי מתים בלי מקום, שאין בו חיות פנימיות. ועל ידי שאמרו עליו דברי תורה מקבלין שפע פנימיות. ופירוש 'אמרו עליו' הוא להיות התורה עיקר ועולה על השלחן, כענין שאמרו 'תורתן קבע ומלאכתן עראי – זו וזו נתקיימה בידן', שעל ידי שהתורה עיקר ממשיכין פנימיות גם בשפע הפרנסה כנ"ל.

(שפת אמת אמור תרנ"ב)

עוד על השלחן כמזבח – ע' שבלי הלקט ברכות עמ' 110; או"ח קסו,ה; צלותא דאברהם ח"ב עמ' תפט; עבודת ישראל אבות ג,ד; כף החיים קע,ג; מנהגי ישראל ח"ג עמ' קסו.

דף צח

'שעל קרן מזרחית צפונית יתירה על של משה חצי אצבע, שעל קרן מזרחית דרומית... חדא לכספא ודהבא וחדא לבניינא'. וסימנך: 'מצפון זהב יאתה', זו שמודדים בה זהב היתה בצד צפון.

נראה טעם ליתור חצי אצבע, על פי מה שכתבו הראשונים (ע' מאירי עירובין ג: ב"י יו"ד רא בשם הרשב"א) שהאמה השוחקת עודפת על האמה העצבת חצי אצבע [כ-2 אחוז], והרי אמרו (בעירובין שם) שיש למדוד באמה שוחקת לחומרא, נמצא שכל המדידות היו נעשות בעצבת, שהיא האמה המדויקת בצמצום (כן כתב בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א קז – דלא כהמנ"ח צה), אבל לאומנים יש למדוד לחומרא בשוחקת. ולשאר דברי בנין שאינם יקרים, הכפילו שיעור זה לקודש.

'ואילו נאמר שתים עשרה חלות ומערכות ולא נאמר שתים ושש, הייתי אומר שלשה של ארבע ארבע, לכך נאמר שתים ושש'. ואם תאמר, ייאמר 'שתים עשרה חלות שש המערכת', ולא יאמר 'שתים' יש לומר, הייתי אומר לעשות יותר משתי מערכות, ויתפרש הכתוב 'שש המערכת' – מערכת אחת תהא בת שש חלות, אבל יהיו עוד שתי מערכות של שלש שלש וכדו' – לכך נאמר שתים (חק נתן).

'זהא בעינן ונתת על'... אף על פי שמין במינו אינו חוצץ – מכל מקום אין הלבונה נתונה על המערכת, אלא 'על דמעל', כדוגמת מה שאמרו ביבמות (קב-קג) לענין חליצה מעל רגלו – ולא על דמעל, כגון שני מנעלים זה על גב זה, או חליצה מהארכובה ולמעלה. וכיו"ב יש לפרש בזבחים צח: גבי דם חטאת מעל דם עולה, משום דכתיב 'על הבגד' (ע' יוסף דעת שם).

(וכיו"ב כתב המרדכי (תתקמב, מובא בב"י או"ח סו"י יא. וע"ש בבאור הלכה) לענין נתינת טלאי על כנף הציצית, שפסול משום 'על דמעל').

וגם לשון רש"י 'חציצה' מתפרש כן, ולא מדיון חציצה שבכל מקום. כן נראה לכאורה. ועל כן נסתפקו (בחולין קמ:) בשני

סדרי ביצים זו ע"ג זו, אם נחשב שהאם רובצת 'על' התחתונים, ואעפ"י שהוא מין במינו. [ומה שהדבר בספק, יתכן לפי שכן הוא הדרך לעתים, ולכן נסתפקו שם גם במטלית הפרוסה או בנוצה וכד'].
אך קשה מזבחים קי. שלרב אמרינן מין במינו אינו חוצץ באימורים שמעל הבשר, הגם שנאמר 'על העצים' ושמה רבי יוחנן ושמאל שם חולקים, אלא שהרמב"ם פסק כרב. וצ"ע.
ובספר מקדש דוד (קדשים ז,ג) כתב הואיל והלהם השביעי חול הוא, אין זה נחשב 'מינו' עם שאר הלהם הלכך חוצץ.

(ע"ב) 'דוחקין ובולטין בפרוכת...' בשו"ת אגרות משה (ח"א קדשים ב) הוכיח מן המקראות ומכמה מקומות שבבית ראשון שהיה שם בנין 'אמה טרקסין' בין הקודש לקדש הקדשים, היו קבועים בו שערים עם דלתות. ובלית הבדים בפרוכת היתה בנס (כמוש"כ התוס') כאשר היו פותחים את הדלתות. 'וגם אפשר שהיו בולטים דרך הדלתות והיה נס כפול – זהו הנכון לע"ד'.

יודמין כמין שני דדי אשה...' ... עשה הדמיון לדדים, כי הנאת הולד מן הדדים יוצאה מבפנים, כי החלב יוצא מתוך הדדים, אבל הנאת הולד מידי אמו שמגדלתו בהם ומשמשתו בהם יוצאה מבחוץ... וכן ישראל, עיקר הנאתם מן התורה שבארון, מן הפנימיות שלה ולא מן הפשט שלה, כי רובן של הלכות הם באין ברמז בתוך דברי המקרא' (בן יהוידע יומא נד).

יזמנלן דבדיו לפותיא דארון הו יתבי, דילמא לארכו דארון הו יתבי? אמר רבי יהודה: תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתגי להו. יש לשאול מנין ההנחה הפשוטה שנושאי הארון היו בין שני הבדים ולא מחוצה להם. 'וצריך ישוב' (מנחה טהורה).
'ואולי ידעו שדרך לשאת מבפנים' (שפת אמת).

'דמצדד להו אצדודי... מלמד שהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי.' הריב"ש (בתשובה תי) צידד לפרש שלא היו פיות הנרות פונים לגמרי הצדה, לכיוון הנר האמצעי, אלא היו מצודדים פונים לכיוון מערב ונוטים קצת לכיוון הנר האמצעי, ובכך מתיישב דרשת החכמים עם פשוטו של מקרא, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות – כלומר, אל כותל מערבי שהוא הכותל שנכח פני המנורה כולה [והרי אמר 'יאירו שבעת הנרות', ולא שש]. וע"ע בפ"ה הרא"מ בהעלותך ובפירוש רשב"ם שם. וע"ד הרמז – שם בסה"ק מי השלוח.

זתו מצינו ה' שלחנות בדרום?' אף על פי שלא היו מסדרים אלא על שלחן של משה (לדעת תנא קמא להלן בברייתא) – מכל מקום אותם שלחנות צריכים להיות על כל פנים ראויים לסידור, לכן הם נתונים רק במקום המיועד לשלחן (עפ"י תוס' שנים יומא, מובא בטהרת הקדש להלן).
וכן כתב לענין הקושיא שבסמוך 'כמה משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה' – הרי שלא היו סמוכים אל הכותל, הגם שלא היו משתמשים בהם.

ואולי הסיבה צריכים להיות ראויים לשימוש – מדכתיב 'את המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט' – שמוה הוכיח ר"א בן שמוע את שיטתו שהיו משתמשים בהם. [ובשלמא לענין שלחן תרץ שהכוונה על שולחנות אחרים כדלהלן, אך לענין נרות מאי איכא למימר. – כן הקשה בחק נתן, ע"ש]. ותנא קמא יפרש שכוונת הכתוב שהיו עכ"פ ראויים לבער, אך לאו דוקא בפועל.

*

השולחן והלחם

'כפי שהערנו כבר בישורון כרך ו', עמ' 484 ואילך, משמעותו הראשונית של 'שולחן' במקרא אינה כלי בית וכלי עבודה שעליו עושה אדם את מלאכתו, אלא כלי בית המשמש להגשת דברים לצורך פעולה ואכילה ('שולחן' – משורש 'שלח', לשלוח, להושיט). כמעט בכל מקום בא 'שולחן' בהוראת שולחן-לאכילה, ומכאן שבדרך ההשאלה מורה 'שולחן' על מזון הנאה, שפע חומרי ורווחה (ע' תהלים עח, יט; שם בגה; ישעיה סה, יא; איוב לו, טז).

השולחן במשכן מיועד לשאת עליו את לחם הפנים, כלומר 'לחם ולבונה'. אין צריך לומר שהלחם מייצג את המזון, וכן קל להבין את משמעות הריח כביטוי להרגשה שחפץ כלשהו מעורר בנו, הרגשה נוחה או בלתי נוחה, ודי להזכיר את הביטוי 'הבאשתם את ריחנו'. ריח נעים מבטא אפוא את ההרגשה הנוחה ואת הסיפוק שמצאנו בדבר. יחס הלבונה לקטורת כיחס הפשוט אל המורכב והמלאכותי, והלבונה לבדה, לבונה זכה, מבטאת את ההרגשה הנוחה הטהורה, הפשוטה והטבעית.

עתה, אם השולחן נושא עליו – ומוטב לומר: מגיש – מזון והרגשה נוחה, דהיינו מצב של רווחה, הרי שעלינו לראות את השולחן כשלעצמו רק כסמל למקור הרווחה, כלומר אותו התחום של חיי האומה היוצר רווחה: התפתחות החיים החומריים של המדינה.

לפיכך עשוי השולחן בעיקרו מעץ, עצי שטים, המסמלים התפתחות מתמדת ורעננה, שאין לה גבולות אחרים מאלה שהאומה קובעת לעצמה לצורך פריחתה ושגשוגה, שהרי גם המסגרת שסביב לשולחן היתה עשויה מעץ. ותכונת העץ היתה קבועה בו בארון, אף על פי שציפו אותו זהב, זה סמל היציבות והחוזק, הזהב נבלע במשמעות אופיו הכללי של השולחן: 'שאני שולחן דרחמנא קרייה עץ' (מנחות צז), וגם בהופעתו החיצונית לא בלט הזהב ביותר: 'ציפוי שאינו עומד' (שם צז: צז).

העץ הרענן מסמל את הפעילות המביאה לידי רווחה; אולם פעילות זו צריכה להשתית את הרווחה שהיא יוצרת על 'יסוד טהור ומוצק'. עליה להושיט את הרווחה על בסיס טהור ומצורף כטהור הזהב. לפיכך: **וצפית אתו זהב טהור – ועשית לו זר זהב סביב.**

... לזר שבשולחן נקבע מקום מיוחד: **למסגרתו סביב.** מסורת חז"ל בדבר פירוש אותה מסגרת מוטלת מספק: יש מי שאומר 'מסגרתו למעלה היתה', היינו שפה העומדת זקופה מסביב לדף העליון של השולחן, ויש מי שאומר 'מסגרתו למטה היתה', היינו מסגרת המקיפה את רגלי השולחן שעליהן מונח הדף העליון (ע' מנחות צז). לפי הדעה הראשונה היתה המסגרת רק 'הכשר כלי' (ע' סוכה ה), כלומר אביזר של הדף העליון וטפל לגבי משמעותו. לפי הדעה השנייה היתה המסגרת חלק מיוחד בעל משמעות משלו. לפי הדעה הראשונה – **זר זהב למסגרתו סביב** יסמל את הקדושה כתנאי מיוחד של יסוד הרווחה, שתושג על ידי הפעילות בחיים החומריים, ושל הגנתו ושמירתו של היסוד הזה במיוחד; ואילו לפי הדעה השנייה יסמל הזר שעל המסגרת שמסביב לרגלי השולחן – את הקדושה כתנאי להשגת מטרותיה של כל הפעילות החומרית. תכונתה העיקרית של 'פעילות החיים החומרית היוצרת רווחה' היא התפתחות מתמדת ורעננה של הכוחות; דבר זה למדנו מן החומר העיקרי שממנו היה השולחן עשוי: עצי שטים. לפיכך מטעים הכתוב פעמיים את הקדושה והטהרה של השאיפות החומריות כתנאי יסודי וכללי ביותר. דוקא משום שבשאיפותיו החומריות והחושניות אורבת לאדם הסכנה הגדולה ביותר של חילול

טוהר חייו והסתאבותם, נזקק הכתוב להזהירו חוזר וזההר שיעשה לחייו החומריים זר זהב טהור של קדושה וטהרה. אכן, בשום כלי אחר מכילי המשכן אין עניין הטהרה, לכל גווייה ולשונותיה, בולט כל כך כמו לגבי השולחן: טהור, זך, נקי, לבונה זכה, זהב טהור, מנקיות; ואף על פי ש'זהב טהור' שימש רק לציפוי הדף העליון של השולחן ולזר שמסביבו, הרי שעם זאת טוהר כטוהר הזהב היה יסוד מוסד לשולחן של הרווחה בישראל – עד כדי כך שכל מושג השולחן שעליו יוקרב לחם הפנים לפני ה', סוכם בויקרא כד, בכינוי השלחן הטהור. רק כ'שולחן טהור' עומד גם שולחננו לפני ה'. ורק 'זר' הטהרה, עושה את מסגרתנו ל'מסגרת' ומעניק לשאיפותינו – עוצמה, ולהישגינו – התמדה.

... הציפוי בזהב טהור – טוהר ללא סיג – הוא היסוד של הרווחה בישראל, המושטת לנו על ידי השולחן (פסוקים כד-כה) ואילו בשביל קיום הרווחה והשגת תכלית ברכתה ניתנו לנו צורת קבועות ומסוימות, כלים ומכשירים לנקיון ולאיוורור – קערותיו וכפתיו וקשותיו ומנקיותו – שהם כולם מזהב טהור.

'קערותיו אלא דפוסין' (מנחות צז). הקערות היו תבניות בהן נשתמרה צורתו המסוימת של הלחם עד לנתינתו על השולחן. לחם 'הרווחה היהודית' נאפה בתבניות מתכת מסוימות, וצורתו נשתמרה בתבניות זהב עד לשעת נתינתו על השולחן. צורה זו היתה לפי דעת ר' חנינא המתישבת יפה ומתקבלת על הדעת, 'כמין תיבה פרוצה', היינו תחתית שטוחה ושתי דפנות זקופות. אורך התחתית היה כאורך שתי הדפנות הזקופות יחד, ולפי דעת ר' מאיר – כמעט כאורך שתי הדפנות יחד. נמצא שעל ידי הצורה הזאת נתן כל לחם אותו השיעור, או כמעט אותו השיעור, לצורך נשיאת הלחם שמעליו כמו שיעור התחתית שלו עצמו. נראה שדבר זה מסמל את מסירות איש אל אחיו, מסירות שכל אנוכיות מסולקת ממנה. והרי זה התנאי הנדרש לכל רווחה: שכל אדם ירבה נכסים לזולת בה במידה שירבה לעצמו, ויפרנס את שולחן חברו באותה מידה, או כמעט באותה מידה שהוא מפרנס את שולחן עצמו. ודבר זה מסתמל עוד יותר לפי הדעה השניה, 'כמין ספינה רוקדת', שכן לפי דעה זו היה אורך תחתית הלחם רק כאצבע, והיינו רק חלק אחד מארבעים מאורך הלחם, ושאר חלקי האורך התרוממו באלכסון מעלה מעלה אל הלחם שמעליו. מידה זו של אחוה בולטת כל כך בכל עניני הלחם, עד שעלינו לראות בה את יסוד כל מערכת הסמלים המתבטאים בלחם הפנים, והרי לפי תפיסתנו זה תנאי היסוד של הרווחה בישראל.

ראשית כל: שני עשרנים יהיה החלה האחת (ויקרא כד,ה). הנה עשרון אחד הוא מידת התצרוכת היומית של היחיד, בהתאם לעומר לגולגולת של המן שירד מן השמים. לפיכך שני עשרונים הם מידה כפולה של תצרוכת, בשביל עצמו וגם בשביל חברו. ועוד: לא זו בלבד שהלחם נאפה באותה צורה מסוימת, אלא נאפות שתיים שתיים ובדפוס' (מנחות צד). נוסף על כך היו בסך הכל שתיים עשרה חלות לחם וכנגד שנים-עשר שבטי ישראל, והן ניתנו על השולחן בשתי מערכות שוות זו ליד זו (ע"ש צח). הנה אומר: המידה, הצורה, ההכנה והעריכה – בכולן טבועה בעליל תכונת האחוה.

מן הגמרא במנחות צו. אנו למדים כי 'קרנות לגויה דלחם כייף להו ולחם עליהו נח ליה' – בארבע הפינות של חלות הלחם, בקצות הדפנות הזקופות שלהן, עשו קרנות כעין הזוויות שעלו מתוך ארבע הפינות שבמעלה המזבחה; ואת הקרנות האלה כפפו בכיוון אופקי, כדי שישמשו מצע ללחם שלמעלה מהן. הקרנות שבמזבחה מסמלות את שאיפת העליה וההתקרבות אל ה' (ע"פ

להלן כוהן; והרי שהקרנות שהותקנו בלחם הרווחה היהודית באופן המתואר פה, מסמלות את הרעיון הזה: מגמת פני הרווחה בישראל צריכה להיות מופנית, מלבד אל הזולת, גם אל ה'. אולם זה שימוש של דבר המופנה אל ה' – שיוקדש לצורך תמיכת הזולת.

על ידי ההכוונה הזאת אל ה', הופכת המסירות אל האח לחובה, ודבר שנעשה מתוך אהבה – הופך למצוה: 'חסד' נעשה ל'צדקה'. דבר שהזולת יכול רק לקוות אליו – ה' זכאי לדרושת אותו ממך, וה' דורש את טובת הזולת!

'כפותיו אלו בוזיכין' (מנחות צו). הלבונה מוכנה ומזומנת בבוזיכין (בספלים) כדי שיקטירוה לפני ה'. [הבזך הוא גם הכלי הרגיל בשביל הקטורת שהקריבו בכל יום ויום, ע' תמיד ה; ו.ג]. הלבונה היא סמל להרגשת הנוחות, הסיפוק ושביעות-הרצון, הרגשה שרק היא הופכת את הלחם, את המזון, לרווחה. בבוזיכים מותקנת הלבונה, שהיא ביטוי לסיפוק האדם, בשביל להקטירה על מזבח ה', דבר המסמל את קבלת מעשה האדם לרצון לפני ה'. הווה אומר: אין סיפוק לאדם אלא במידה שמעשיו נתקבלו ברצון לפני ה', ולא תהא לו לאדם שמחה ברווחתו אלא במידה שה' ישמח בה. נחת רוח לפני ה' היא תנאי כפול לשביעות רצון האדם. הרגשת הנוחות של האדם צריכה להיות מוכנה ומותקנת לרצון ה' בבזיך טהור. והבוזיכין היו שניים, וכמו שתי מערכות לחם הפנים – הם 'מעבבין זה את זה' (מנחות כו). לפיכך, כשם שצורתן וזוגיותן של חלות הלחם ושל הלבונה מלמדות אותנו שאחוות האדם היא התנאי הראשון לכל רווחה, כן מלמדים אותנו הבוזיכים שבהם הותקנה הלבונה, שהקבלה ברצון לפני ה' היא התנאי השני.

'קשותיו אלו סניפין, ומנקיותו אלו קנים. אשר יסך בהן – שמסכבין בהן את הלחם (שם צו). מן המשנה במנחות צו. ומן הגמרא שם צד: אנו למדים כי כל אחת משתי המערכות נתמכה על ידי שני עמודים 'סניפין', והן ה'קשות' שבכתוב) של זהב, ובהם 'פיצולין' (בליטות) קטנים, שעליהם היו מונחים חצאי קנים חלולים (בכתוב 'מנקיות'). והללו היו נתונים בין כל לחם ולחם לשמירה. במקום אחר (במדבר ד, נקראים העמודים האלה קשות הנסך, ומכאן שהם תמכו בקנים שביסו את חלות הלחם (אשר יסך בהן). דבר זה יש בו משום חיזוק לדעתו של רש"י (מנחות צד: ד"ה היינו דסמכי). ואילו לדעת תוספות (שם ד"ה דסמכי) תמכו העמודים רק בלחם התחתון; אך הלחם התחתון היה מונח על השולחן ממש, ולפיכך נזקק לתמיכת העמודים פחות משאר חלות הלחם. קשה ליישב את הביטוי 'קשות הנסך' לדעת תוספות. על ה'סניפין' נאמר במנחות שם 'דסמכי ליה סניפין ללחם', כדי שהלחם לא יישבר מן העומס והלחץ אשר עליו 'אגב יוקרא דלחם תלח', אך סמיכה זו ניתנה על ידי הקנים שהונחו על העמודים. לדעת תוספות היו הקנים מונחים רק על החלות, ואם כן הם רק הוסיפו על העומס ולא הקלו עליו. מאידך, גם הקנים לא נשאו את החלות לבדם, אלא בשיתוף עם החלות שלמטה שאותן ביסו; שכן 'שקועי משקע להו... דמגבה ליה פורתא' (שם צו). בדפנות הזקופות של החלות עשו שקעים, שלתוכם הוכנסו הקנים, וכך הוחזקו החלות במרחק קטן מאד זו מזו ולא נגעו זו בזו.

כך היו ה'קשות' וה'מנקיות', העמודים והקנים, מהווים יחד מערכה אחת. המנקיות העשויות זהב נתמכו בעמודי הזהב והפרידו בין החלות. תכליתן היתה כפולה: 'אגב יוקרא דלחם תלח' – למנוע את שבירת החלות על ידי לחץ החלות שמעליהן, ו'משום איעפוש' (שם) – למנוע עיפוש החלות על ידי מידה יתירה של נגיעה בין חלה אחת לחברתה. הקערות נתנו וקבעו לחלות אותה צורה שהכשירה אותן לתעודתן: להיות כל אחת נושאת את חברתה ולסמל בכך אחדות ואחוה; ואילו קשות הנסך הפרידו בין החלות ושמרו על כל חלה וחלה מנזק ופגימה.

הקערות גרמו לכך שהחלות נשאו זו את זו – עם שהיו נבדלות זו מזו. קשות הנסך גרמו לכך, שלמרות ליכודן לא פגמו החלות זו בזו ולא השחיתו זו את זו, אלא כל חלה נשתמרה בעצמאותה ובתחום המיוחד שלה.

נבוא עתה לתרגם את הדברים שפירטנו לשפת הרעיונות הקשורים בענין הרווחה הלאומית. כבר מצאנו בשולחן צורות המסמלות אחווה, אהבה ועזרה הדדית; עתה עלינו לבקש מושג המייחד את שיכבת בעלי הנכסים לשם שמירת עצמאותם ללא נזק וללא פגם. מיד עולה על הדעת מושג המשפט. יסודות המשפט – אלה הם עמודי הזהב היציבים והאיתנים התומכים בקני הזהב היציבים והאיתנים, שהם קווי התיחום בין האנשים המאוחדים באחוות הכלל – ועם כל זאת הם שומרים על עצמאותו של כל אחד ואחד ומגינים עליו מפני כל פגיעה או דלדול על-ידי הזולת. יסודות המשפט – אלה הם קשות הנסך, אלה הם הקשות והמנקיות, הכלים התומכים והשומרים על הנקיון, אשר רק הם מאפשרים את מעשי החסד הנעשים מתוך שאר-רוח. ללא תמיכתו והבדלתו של המשפט – תתמוטט החברה האנושית ותיהפך להמון נטול-חירות וחדל-אישים, המון רצוף ומנוון על ידי האלימות וההשחתה. רק המשפט יוצר אישים בעלי נכסים משלהם, והחסד המתעלה לחובה במצוות ה' מפנה את הנכסים לטובת קיום הזולת תוך הפעלת הרצון החפשי. קשה לתאר ציור סמלי של מושג המשפט, שהוא ממצה יותר מן הסניפים והקנים שבשולחן – לכל פרטיהם ודקדוקיהם.

מושג האחוה טבוע במהות הסמל של לחם הרווחה היהודית – בחומר, בתבנית, בהכנה ובעריכה; ואילו מצטרף מושג המשפט שעליו נשען הכל, ושרק הוא מבטיח לו אפשרות של קיום והתמדה.

סיכומו של דבר – סמלי השולחן בכללותם מדברים אלינו לאמור: הרווחה בישראל תושבת על אדני הזהב של שקידת האדם החופשי המפתח את כוחותיו בתוך גבולות הקדושה והטהרה; שולחן עצי שיטים – זור זהב טהור סביב – ועליו ציפוי זהב טהור.

האחוה היא העקרון המעצב את הרווחה: דפוס לחם הפנים כמין תיבה פרוצה; –

המשפט הוא העמוד התומכו והמקימו: קשותיו ומנקיותו; –

הקבלה ברצון לפני ה' היא ברכת אושרו: בזיכי לבונה.

ביסוד השולחן טמונים אפוא כל הסוגים של מצוות ה':

גבולות הקדושה והטהרה: החוקים. האחוה: המצוות. המשפט: המשפט. הקבלה ברצון לפני ה': העבודה.

ורק על שולחן כזה ובשביל שולחן כזה נעשה לחמך – לחם פנים, לחם שאתה אוכל ונהנה ממנו מול פני ה', לחם שנתינתו, שמירתו וברכתו מאת פני ה' (מתוך פירוש רש"ר הירש זצ"ל תרומה).

*

בפרשת לחם הפנים: ביום השבת יערכנו כו' – דכתיב לנו לחמו בלחמי, להיות קבלת השפע מן השמים דבוקה בשורש העליון, והוא פנימיות השפע. וכדאיתא בזוהר הק' בענין יום השבת, דאף על גב דלא ירד בו המן מכל מקום כל ברכאין בשביעאה תליין. ע"ש. וזה נקרא לחם הפנים – פנימיות הלחם, כדכתיב לא על הלחם לבדו יחיה כו' מוצא פי ה' – היא התורה. ורמז לדבר דכתיב התם פנים בפנים דבר ה', והכא כתיב לחם פנים.

ושורש הלחם מן השמים שנשפע בשבת-קדש על כל ימי המעשה בכח התורה, הוא כפי הכנת בני ישראל שניתן להם התורה. וכמו שיש ג"ן סדרים דאורייתא, ובכל שבת סדר פרשה אחת בקריאת התורה, וכמו כן בשמים כדאיתא בזה"ק (ויקהל), והיינו שהתורה כולה שמוותיו של הקב"ה, אבל הסדר משתנה בכל פרשה ובכל שבת בצירופים שונים. וכמו כן הרמז בלחם הפנים ביום השבת יערכנו. וכפי סידור הי"ב חלות סידורו בני ישראל ביום השבת, כך נמשך השפע מן השמים. וכדכתיב כמים הפנים לפנים כו' – והיא בחינת תורה שבעל-פה ותורה שבכתב. וכתוב ב' פעמים ביום השבת, דיש שבת מלעילא לתתא ויש מתתאי לעילאי, כדאיתא בזה"ק. ולכן אמר הכתוב כפי עריכת בני ישראל הלחם ביום השבת באתערותא דלתתא, כמו כן ביום השבת מלעילא לתתא יהיה בסדר הזה, וכמו שאמרנו במקום אחר הרמז 'כסידורו כך סילוקו'. והתורה מתנה לבני ישראל, וכפי מדרגתם כך מתגלה להם התורה, דיש שבעים פנים לתורה ופנים לפנים. ובכל שבת מתחדש השפע בכח התורה. ומחדש בטובו מעשה בראשית – היא התורה שנקראת 'טוב'. ובשבת שכתוב בה 'טוב להודות', וזה הרמז 'זמן לה השתא בפתורא חדתא'. וכמו בשבועות שניתנה בו תורה יש בו שתי הלחם. ובכל שבת היא מדרגה שלמטה י"ב חלות, שכן התורה מתפרשת ונותנת חיים ומזון ממדרגה למדרגה עד עולם הזה. וי"ב גבולים וי"ב בקשות שבתפלה הם עמודים התחתונים שבשורש העליון, כמ"ש במקום אחר. (שפת אמת אמור תרמ"ח)

דף צט

באורים והערות בפשט; ציונים

'מי סברת שלחן דמשה בהדייהו הוה יתיב – לא, דמידלי ליה ומנח ליה ומיתתי להו לדידהו פורתא, כתלמיד היושב לפני רבו'. פרש רש"י שלצד מערב היה גבוה, דבית המקדש משופע היה. ולא מצאתי בשום מקום שרצפת בית המקדש משופעת. ולולא דבריו יש לפרש שלצד מערב קורא 'מעלה' לפי שהוא קרוב לקדש הקדשים – אבל הרצפה בשוה (שפת אמת. וכן תמה הרש"ש על פרש"י וכתב לפרש כנ"ל, וגם נסתייע מדברי הרמב"ם).

'רבי אלעזר בן שמוע אומר: על כולם היו מסדרין. רש"י ורבנו גרשום פרשו שהיו מסדרים על איזה שירצו, פעמים בזה ופעמים בזה. ואולם בספר משך חכמה (ריש תצוה) פרש כפשוטו, שהיה מדליק (ומסדר) בכלום. וכן הביא מדברי המדרש (ילקוט מלכים קפה. וכ"כ החק-נתן בשם שלטי הגבורים שהביא ממדרש 'תדשא') שעל כולן היה מסדר אלא על של משה סידר תחילה. וחישב ומצא ששטח החלל של הבית שבנה שלמה, הרי הוא פי אחת-עשרה בקירוב ממשכן שעשה משה. ועל כן הגדיל את האורה באותה מידה [ואולם בבית שני שנסתלקה שכינה, היה די באחת. ע"ש בפירוט]. ובספר קרן אורה מובאת סברא זו שבכולם היו מדליקים כאחת, ודחה זאת שאסור הדבר משום 'בל תוסיף'.

(ע"ב) 'פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה, דכתיב אשר שברת – אמר לו הקב"ה למשה: יישר

יום טוב הסמוך לשבת, כיון שיש לחוש לעיפוש בזמן מרובה כזה, היו משתמשים בקנים, עכ"פ ביו"ט (עפ"י מנחת חינוך צח, יד).

ג. אמות מזבח העולה היו אמות בינוניות של ששה טפחים, מלבד גובה היסוד, ורוחב הסובב, וגובה הקרנות – באמה בת חמשה טפחים.

א. רוחב הקרבנות אפשר שגם הוא של חמשה (עפ"י רש"י). ואולם ברמב"ם משמע שרוחב הקרנות ששה טפחים.

ב. הרמב"ם כתב שגם כניסת היסוד היתה חמשה טפחים.

מזבח הפנימי – אמה בת חמשה.

שאר הכלים; לדברי רבי מאיר היו נמדדים באמות בנות ששה, ולדברי רבי יהודה בשל חמשה (נחלקו בדרשת המקראות שביחזקאל).

אמות העזרות, הבנין וכו' – של ששה.

הלכה כרבי מאיר, שכן סובר אבא שאול וכן סובר רבי בברייתא. וכן אמר ר' יוחנן בירושלמי

(שקלים ו, א) הלכה כר' מאיר שכל הכלים באמה בת ששה טפחים (עפ"י רמב"ם בית הבחירה ג, יב;

לקוטי הלכות. וכן נראה מסוגיא דגמרא – ע' טהרת הקדש צח).

דף צח

קסד. א. אלו גדלי אמות היו במקדש, ולמה היו משמשות?

ב. מדוע ציירו את שושן הבירה על שער המזרח?

ג. כמה חלות היו נתונות על השלחן וכיצד היה סידורן, ומה הדין אם הוסיף עליהן?

ד. היכן נתונים בזיכי הלבונה של לחם הפנים?

ה. לאיזה כיוונים עמדו כלי המקדש?

ו. כמה שלחנות ומנורות עמדו במקדש שבנה שלמה?

ז. מהו צר מערבי שבמנורה?

א. היתה במקדש אמה בינונית (של משה), והיא אמה בת ששה טפחים שבה מדדו את הבנין (והכלים – לר'

מאיר). [והיא 'אמה של משה' כמו שאמרו כאן ובכלים יז, ט].

לדעת המנ"ח (צח) מדדו באמות 'שוחקות'. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קז) חולק וסובר שאין

שייך להחמיר למדוד בשוחקות, שכשם שאסור לפחות מן המידה כך אסור להוסיף, אלא מדדו

ב'עוצבות' – כלומר במידה מצומצמת.

אמה קטנה – בת חמשה טפחים, בה מדדו דברים מסוימים, כמפורט למעלה.

ועוד שתי אמות גדולות היו; אחת יתרה חצי אצבע על האמה הרגילה של משה, ובה מדדו האומנים בכסף

ובזהב כשהיו נותנים למקדש, ועוד אחת יתרה על הרגילה אצבע, בה השתמשו האומנים לחומרי הבנין

– כדי לצאת מחשש מעילה בהקדש.

ב. שער המזרח של הר הבית (משנת מדות א, ג), עליו שושן הבירה מצוירת (כן צוו עליהם מלכי פרס לעשות.

רע"ב שם); רב חסדא ורב יצחק בר אבודימי, אחד אמר: כדי שידעו מהיכן באו – מפרס, ליתן הודאה

למלכות שהוציאם משם (רש"י) ושיזכרו הגלות. ער"ח פסחים פו. וחד אמר: שתהא אימת מלכות עליהם,

ולא ימרדו בהם.

ג. 12 חלות היו על השלחן, מסודרים בשתי מערכות, שש שש המערכת. שינה סדרן, כגון שסידר 4 בזו ו-8 בזו – פסול.

הוסיף לחם לכל מערכת; רבי אומר: רואים את העליונה כאילו אינה. וזהו כשיטתו שעל – בסמוך, והיו הבזיכים נתונים על השלחן, אבל לדעת הסובר שניתנים על הלחם דוקא – אינו כשר, שהרי הבזיכים אינם על הלחם הראוי אלא על העודף.

כן משמע לכאורה ברבנו גרשום (וברש"י סוטה לו.). ואולם בתוס' מבואר שכשר לרבי אף כשהלבונה מונחת על הלחם השביעי [אם היא בתוך תחום גובה הקידוש], שגם זה בכלל 'בסמוך'. אך יתכן שהתוס' הקשו רק לפי הסלקא-דעתין, אבל לפי תשובת הגמרא מניה הבזיכין בצד. וע' שפ"א. העירני על כך הרי"ד ויזר שליט"א.

ד. לדעת הסובר על ממש, הבזיכים נתונים על הלחם. (וכן צריך לומר לשיטת רבי יהודה במשנה, שלא היה מקום פנוי על השלחן). ולסובר על בסמוך, הבזיכים נתונים על השלחן בין שתי מערכות הלחם, וכן דעת אבא שאול ורבי (וכן הלכה. רמב"ם תמידין ה,ב).

ה. ארון העדות עמד כשארכו כלפי רוחב הבית, ובדיו כלפי אורך הבית, היו בולטים בפרוכת. השלחן (וכן השלחנות שעשה שלמה) והמנורה (המנורות) – לדברי רבי, נתונים לארכו של בית, וכן דעת סתם מתניתין (דכתיב במנורה יערך אתו אהרן... לפני ה' תמיד – משמע שיש נר הנתון מערבית לשאר הנרות. ושאר הכלים נלמדים ממנורה). ולדברי רבי אלעזר בר"ש עמדו מצפון לדרום, כארון (ו'נר מערבי' מתפרש אחרת, כבסמוך).

הרמב"ם פסק שהמנורה נתונה מצפון לדרום (וכן דעת הסמ"ג (עשה קסג) והריב"ש ת"י), ואילו השלחן ממזרח למערב. והראב"ד השיגו, וכן דעת כמה פוסקים, שגם המנורה ממזרח למערב נתונה, שהלכה כרבי מחברו.

ויש מי שכתב שמנורה שעשה משה לדברי הכל עומדת ממזרח למערב, לא נחלקו התנאים אלא בשלחנות ומנורות שעשה שלמה (מאירי יומא נא.).

ו. שלמה עשה עשרה שלחנות ועשר מנורות, מלבד השלחן והמנורה שעשה משה. כולם עמדו בחצי הפנימי של ההיכל, בשתי שורות. של משה משוך מהן פנימה למערב ועומד בראש. שורה של חמש מימינו ושורה של חמש משמאלו. השלחנות כולם בצפון והמנורות כולן בדרום, וכדלהלן.

ז. לרבי, המנורה עמדה ממזרח למערב כנ"ל. ו'מערב' כפשוטו.

רש"י כאן מפרש (וכן פרש הרמב"ם במשנת תמיד ג, ט, ו, א) נר מערבי – המערבי ביותר, והתוס' (ורש"י ועוד ראשונים בשבת כב: [וכתב הרמב"ן שם שרש"י חזר בו ממה שכתב כאן]). וכן כתב רש"י לעיל פו: שו"ת הרשב"א ח"א א טט) מפרשים השני ממזרח שהוא הנר הראשון מן הכניסה, שאפשר לקרותו 'מערבי' לנר אחר.

ולראבר"ש הוא הנר האמצעי (שפתילתו פונה כלפי מערב. רש"י), ושאר כל הנרות מצדדים לכיוונו. נחלקו ראשונים האם גם לדעת רבי היו הנרות פונים לכיוון נר אמצעי או כולם למערב (ע' סופ"ג דתמיד, בפירוש המשנה לרמב"ם ובמאירי; רש"י ורא"ם בהעלותך; שו"ת רדב"ז ח"ג תקי).